

L'ONZE DE SETEMBRE AVUI¹

Víctor Ferro Pomà

LA DARRERA VICTÒRIA

Quina mena de gent tan estranya som, que celebrem una derrota...

Espanyols en això, com en tantes altres coses, commemorem amb especial delectació les batalles perdudes (en tenim un gavadal) en defensa de la bona causa —òbviament, la nostra— i amb la glòria (quin remei) dels vençuts que saben lluitar amb coratge i punt d'honor, acceptant moltes vegades confrontacions desiguals i decidides de bon principi («más vale honra sin barcos que barcos sin honra»). L'aura que sempre acompanya el sacrifici dels combatents sembla bufar més pura i sense obstacles quan el resultat de la immolació s'accepta per endavant, ni que sigui pel goig extrem de saber-se capaç de complir i de poder-ho demostrar a amics i enemics. D'això últim, els guerrers medievals en deien en termes tècnics *carvendre* (la vida, se sobreentén). I, en general, l'àpex de plenitud egotista que viu l'heroi, militar o cívic, no hi fa res si victoriós o no, que, com diu el poeta Anzengruber en un passatge grat a Freud, sap que «res no et pot passar» («Es kann dir nix g'schehen»), ha estat sempre considerat un *unicum* existencial i moral.

Però, és veritat que va ser una derrota? Rotundament, no. Mesos després d'un bloqueig, un setge i un bombardeig duríssims, rebutjar el que volia ser l'assalt definitiu dels exèrcits vencedors de la primera potència europea i de la que ho havia estat fins feia poc, amb les filagarses que restaven d'unes tropes «reglades» i, sobretot, amb una milícia ciutadana impreparada i uns voluntaris derrotats recollits darrere els murs del segle XIV d'una ciutat en el límit de les seves forces, traïts pels aliats i abandonats pel seu sobirà, en un acte totalment incompatible amb les seves obligacions més elementals (diuen que a última hora pensava rec-

1. Reflexions amb variacions substancials respecte de l'article «Què pot significar ara l'11 de setembre?», publicat al setmanari *El Temps* (suplement *El Temps d'Història*) (Barcelona, Edicions del País Valencià), núm. 900 (2001), p. 64-66.

tificar), tot això perfila i defineix una esplèndida victòria *tàctica*. I, dit sigui de passada, no pel fet de ser l'últim va ser el menys brillant fet d'armes dels catalans com a tals (juntament amb els altres defensors, hispànics i no hispànics). Una altra cosa és que, després d'aquesta victòria, conscients de la pressuposada derrota *estratègica* i política, les autoritats catalanes i barcelonines prenguessin l'acord moralment indefugible de capitular tan honorablement com es pogués.

LA CAUSA VENÇUDA

Deixant ara de banda els múltiples factors socials, culturals, polítics i psicològics, les tensions i els conflictes, les lleialtats, les aspiracions i les expectatives personals o col·lectives que determinaren la presa de partit de cada català en la Guerra de Successió a les corones de Castella i d'Aragó, vull destacar el pes certament decisiu que hi tingueren les concepcions de l'època sobre el dret i la manera justa i adequada d'organitzar la societat política.

I la perspectiva en què es podien veure. En començar la disputa dinàstica, ja feia un cert temps que a Europa s'enfrontaven dues doctrines rivals. La tradicional afirmava, en un grau més o menys elaborat i amb major o menor materialització institucional, segons els moments i els països, que els reis i altres titulars de la jurisdicció suprema, tot i l'exaltada posició que ocupaven en l'estructura política, no gaudien necessàriament del monopoli total i incondicionat de la producció del dret positiu (com sí que es va admetre en la pràctica a França des del segle XIV i menys virulentament a Castella des del segle XV), ni, en conseqüència, podien arrogar-se discrecionalment una potestat omnímoda sobre la vida, la llibertat, l'honor i els béns dels seus súbdits.

Per contra, situats, com tothom, sota l'autoritat superior de les normes del dret diví (contingudes en la Revelació), del dret natural (extretes per la raó humana del coneixement de les coses i de les relacions objectives entre aquestes) i del dret de gentes (reconegudes per tots els pobles en les relacions entre individus i entre comunitats polítiques), podien eventualment restar sotmesos a normes positives que definissin o limitessin l'exercici de les seves facultats en la matèria.

En particular, això era possible mitjançant l'aplicació concreta del principi fonamental «*pacta sunt servanda*», pactes amb els quals havien d'estar conformes tant en la forma com en el contingut. És l'anomenat *pactisme*, que, amb més o menys desenvolupament i eficàcia, predominà a l'Occident cristià fins a mitjan segle XVII i fou efectivament reconegut i aplicat amb més o menys coherència a tot l'Occident europeu durant la baixa edat mitjana i l'edat moderna, generalment fins a mitjan segle XVII i parcialment fins al començament del XIX.

El pactisme consistia en la formació d'acords bilateralment vinculants entre el sobirà i els seus súbdits, els quals, tot i que estaven sotmesos a la seva jurisdicció, eren i romanien lliures. Era una potestat suprema, però intrínsecament limitada per la seva natura limitada (els reis ho són, entre altres coses, per a fer respectar el dret, i no per a saltar-se'l), no només en relacions concretes de dret privat (cosa que després admetria fins i tot la doctrina absolutista), ans també en aspectes més o menys generals i permanents del dret públic (incloent-hi, a vegades, les regalies majors i la mateixa llei de successió), fins a arribar a condicionar l'àmbit d'elaboració de les decisions legislatives (assemblees representatives) i la mateixa producció del dret (necessitat del consentiment dels representats).

No parlem, doncs, ara, d'un tarannà individual o col·lectiu habitualment inclinat a resoldre els conflictes d'interessos per la via de la negociació i els acords transaccionals entre les parts confrontades (tarannà que alguns, amb poc o molt fonament, consideren característic —i positiu— dels catalans de totes les èpoques, però que és, més que res, l'assumpció de la nostra debilitat en els darrers segles), sinó d'una doctrina politicojurídica concreta, vigent durant un temps i dins un espai geogràfic i cultural determinats, efectivament reconeguda i aplicada amb més o menys coherència a tot l'Occident europeu, com s'ha dit.

És l'aplicació *sistemàtica i necessària*, amb més o menys amplitud i conseqüència, d'uns mecanismes de producció jurídica i d'exercici i control del poder derivats de la doctrina perfilada abans, manera de fer explicitada i instrumentada ben aviat a Catalunya (constitucions «Volem, estatuim e ordenam» i «Una vegada l'any» del 1283).

L'esmentada dualitat entre un rei o un altre príncep secular «que no recongués superior» com a tal —i aquest era el cas del comte de Barcelona, anomenat correntment «el rei» des de la unió dinàstica amb Aragó— i revestit de l'autoritat suprema, però no absoluta, i uns súbdits (ço és, persones sotmeses a la seva jurisdicció) que romanien lliures, constituïa la precondició mateixa del sistema pactista.

A partir d'aquest moment començà a difondre's de valent i a imposar-se de manera poc o molt efectiva i duradora, i més o menys integral, en la majoria dels regnes i territoris europeus, la doctrina segons la qual de la interpretació combinada de la suprema jurisdicció dels prínceps i magistrats que no reconeixien superior en l'ordre temporal (sobirania, en el sentit tradicional) i de la seva funció constitutiva com a caps i protectors de la comunitat, encarregats de vetllar per la seva seguretat i el seu benestar, es deduïa el següent corol·lari: puix que el sobirà és l'únic que pot declarar definitivament sobre la conformitat o no d'una situació amb la justícia i l'equitat i estatuir en conseqüència i, alhora, ha de defensar els seus súbdits de tot perill interior o exterior i n'ha de promoure el ben-

estar i la prosperitat, pot en cada cas determinar quina és la norma que cal aplicar, sense deixar-se arrossegar per la llei vigent, fins al moment i en general, si judica que en l'ocasió concreta la seva aplicació produiria uns efectes contraris al compliment de les altes missions, i encara menys pot veure's lligat, en el moment d'adoptar mesures o de dictar regles, per unes disposicions condicionades per alguna voluntat heterogènia, com podria ser una llei paccionada. Admetre aquesta mena de lligam implicaria a la vegada desconèixer la seva facultat de decidir en darrera instància i retallar arbitràriament i imprudentment la seva capacitat de fer front a circumstàncies inopinades.

Cap d'aquestes consideracions no era nova: la doctrina pactista mateixa les tenia en compte en situacions extraordinàries i imprevistes, a vegades amb frens i limitacions institucionals (com succeïa a Catalunya, on el rei podia emetre crides contra constitucions només en determinats casos i amb validesa fins a la conclusió de la primera cort general). La novetat consistí en l'adopció de la sanció unilateral per part del sobirà com a procediment legislatiu general i ordinari (mentre que a Catalunya, per exemple, des del 1283 tota llei general i permanent havia de promulgar-se amb el consell i el consentiment previs dels braços aplegats en cort general). El jutge legislador estaria, per la natura mateixa del seu ofici, deslligat (*absolutus*) de tota llei positiva, segons el dogma dit per aquesta raó *absolutisme*, amb la qual cosa es convertiria en productor únic i incondicionat del dret positiu.

Això em porta a parlar tot seguit del tan sovint esmentat com rarament ben comprès *pactisme català medieval*. Aquest darrer adjectiu vol precisar que no es tracta ara de la real o suposada inclinació dels catalans a resoldre o prevenir els conflictes de tota mena per la via del tracte i l'avinença, fruit adés potser d'una constitutiva opció pel raonament i l'equilibri, adés, massa vegades, de la debilitat de la nostra posició, sinó d'una doctrina jurídica concreta, efectivament reconeguda i aplicada més o menys a fons a tot l'Occident europeu durant la baixa edat mitjana i l'edat moderna, generalment fins a mitjan segle XVII i parcialment fins al començament del XIX.

L'autèntic pactisme català no ha de confondre's, doncs, amb un tarannà contemporitzador, transigent i intínsecament possibilista (paral·lel, per cert, al no menys cèlebre «seny», en la seva interpretació més degenerada), ja que es tractava, en realitat, d'una opció institucional lúcidament abraçada, arrelada en unes conviccions religioses i ètiques que van ser durant segles un marc de referència molt real.

Segons aquesta doctrina, les convencions, explícites o implícites, entre els prínceps sobirans i llurs súbdits obligaven els contraents no només en les relacions de dret privat, sinó també en les de dret públic, fins al punt que es regu-

laven els aspectes més importants de la vida institucional amb les anomenades *lleis fonamentals*. Això permetia lligar amb les lleis el que el dret romà declarava *a legibus solutus*, cosa que, com a mínim, volia dir que podia canviar-les. Com diu un autor aragonès, en un sistema pactista, el rei que freturava per a aprovar els representants dels seus súbdits era, reunit amb ells, més gran que ell mateix (*seipso maior*), perquè podia d'aquesta manera fer el que no hauria pogut fer tot sol.

Un principi que era patrimoni, com a mínim, de tots els pobles d'arrels culturals clàssiques, cristianes, però desenvolupat amb una conseqüència i una perfecció excepcionals, fins a arribar a absorbir pràcticament sense residus tota l'activitat normativa, la interpretació de les lleis i la vigilància de la seva aplicació.

Volem insistir en la idea de l'autoritat reial com a suprema però inherentment limitada. Segons la noció tradicional, la sobirania era la situació en què es trobava el titular d'aquesta autoritat pel fet de no estar sotmès a cap altra autoritat secular que el pogués jutjar. Les facultats concretes mitjançant les quals havia de complir les seves funcions primordials de jutge i protector eren *naturalment* (històricament) només les definides pel dret, al qual estava sotmès igual que els seus súbdits.

Per contra, el concepte absolutista de *sobirania* que s'estengué i s'imposà a partir del segle XVII pressuposava, en gràcia al més eficaç exercici d'aquelles funcions, la facultat *naturalment* (intrínsecament) il·limitada de realitzar tots els actes necessaris per a complir-les, amb l'únic sostre de la religió i la moral, i sancionada només per Déu en l'altra vida. Com a conseqüència, pertocava al sobirà terrenal, i només a ell, determinar, cas per cas o en general, què era i què no era just. És a dir, li pertocava, a més de la missió habitual de declarar el dret i fer-lo respectar, el monopoli de produir-lo, comprenent-hi el que determinava la validesa i l'abast dels compromisos que ell mateix hagués assumit.

Compromisos que, per definició, no podien mai delimitar ni restringir aquesta seva potestat sobirana. Vet ací, doncs, la nota diferencial de l'absolutisme com a *doctrina jurídica* respecte de la concepció anterior, per damunt de les múltiples manifestacions de la *praxi política moderna*, però no necessàriament absolutista, en les quals hom sol concentrar l'atenció.

Per contra, l'absolutisme, doctrina que, de fet, suplantà per la força de les armes (1707-1715) la doctrina pactista a la Corona d'Aragó, on la implantació del pactisme coincidí, sense confondre-s'hi, amb la desaparició dels regnes d'aquesta com a entitats polítiques substantives per la via de l'annexió subreptícia als regnes de Castella i Lleó (1707-1715), considerava que la sobirania redefinida per

Bodino és intrínsecament incompatible amb tota restricció paccionada de la potestat legislativa.

Per contra, l'*absolutisme* considerà després que la sobirania abans només era l'adjectivació de l'autoritat del titular d'una jurisdicció suprema, però redefinida després per Jean Bodin com la potestat suprema del monarca és intrínsecament incompatible amb tota restricció positiva de la potestat legislativa.

Si bé el mateix pensament absolutista reconeixia l'autoritat suprema del dret diví, del natural i del de gents i, per tant, la força obligatòria del pacte, fins i tot entre el príncep i el poble, interpretava la naturalesa de la potestat sobirana de manera que autoritzava el seu titular a alterar unilateralment la llei jurada quan entengués que havia desaparegut la raó que la justificava en relacions concretes de dret privat (cosa que després admetria fins i tot la doctrina absolutista).

Com és prou sabut, la nova doctrina suplantà de fet, el 1714 al nostre país, per la força de les armes, la doctrina pactista. Cal, però, no confondre, com sembla que ho fan el catalanisme clàssic i els qui tàcitament el perllonguen, la pèrdua del nostre sistema pactista amb la destrucció de la nostra estatalitat sobirana. Aquesta, com la de tots els altres regnes de la Corona d'Aragó, dintre les institucions comunes de la qual perdurava, començà la seva agonia amb el Decret del 1707, mitjançant el qual el fins aleshores Felip IV d'Aragó i Catalunya, i des d'aquell acte ja només Felip V de Castella, dissolgué (amb una llei castellana) la Cancelleria i el Consell reials d'aquella Corona, amb la qual cosa renunciava a actuar en el futur en qualitat de monarca dels seus regnes mediterranis i els annexava implícitament (d'una manera ben anòmala) als de Castella i Lleó (es preveia que el de Mallorca s'afegís als administrats pel Consell d'Itàlia). Així, de la victòria borbònica ençà, totes les lleis que han regit i regeixen la Catalunya espanyola, malgrat daltabaixos, constitucions, transicions i autonomies, són, agradi o no, filogenèticament castelleses, com ho és l'estat del qual formem part i que avui es diu Espanya.

Pel mateix preu, Felip hauria pogut implantar a la Corona oriental un règim absolutista sense, tanmateix, abolir-ne la substantivitat institucional. Preferí, no obstant això, a diferència del que féu un seu homònim i predecessor el 1592 al Regne d'Aragó, i encara amb més moderació un altre el 1652 a Catalunya (i algun entreparent seu el 1620 a Bohèmia), no reformar el regiment d'uns *regnes rebels recuperats*, sinó incorporar a un que li havia romàs fidel uns *regnes enemics conquerits*. Hem d'admetre que, al cap d'un temps, rectificà tàcitament si més no quant als principis politicofilosòfics, però no pel que fa a l'annexió, cosa que ens permeté accedir el 1725 —com ho havia fet el 1709 amb Aragó i València— a un pàl·lid reflex de pactisme residual, caracteritzat més avall, mitjançant l'admissió de procuradors catalans a les corts... de Castella.

La implantació d'aquesta nova i ampliada accepció de *sobirania* representà una innovació revolucionària i com a tal, si bé en algun cas es produí mitjançant els procediments formals del vell ordre pactista (com a Dinamarca i, temporalment, a Suècia), despertà normalment una decidida oposició que derivà en conflictes sovint sagnants entre els defensors de les idees tradicionals i els propugnadors de les noves. Aquestes lluites, si bé en algun país acabaren amb la derrota dels partidaris de l'absolutisme (com a Anglaterra, amb la revolució puritana, la restauració del 1660 en els termes en què es féu i la posterior revolució del 1688), en la majoria es decidiren amb la victòria dels innovadors. Aquest és, sens minva dels altres aspectes al·ludits abans, el component ideologicopolític de la decisió que crec decisiu: si no lluitar fins al final (s'hi oposaven plausibles consideracions ètiques expressades en la darrera i angoixada convocatòria a la lluita), sí, i no per això menys heroic, oferir una resistència desesperada i, en termes estrictament militars, irracional al que volia ser l'assalt final de les tropes borbòniques. Els catalans que prengueren aquesta decisió sabien de feia temps —ho havien experimentat en carn pròpia els germans de la Catalunya septentrional— què podien esperar del besnét del rei cristianíssim, sense que calgués que els ho recordessin amb la traducció castellana feta feia pocs anys a Barcelona del famós opuscle *Soupirs de la France esclave*, ni que els ho confirmés més d'una manifestació o actuació de qui fou efímerament Felip IV d'Aragó, comte de Barcelona, Rosselló i Cerdanya [sic], i molt de temps més, i sens dubte molt més a gust, Felip V de Castella.

Però aquesta radical presa de posició tenia, a més, un precís rerefons juridicopolític, que no sol esmentar la deplorable —per tants conceptes— historiografia moderna sobre el tema: el Decret del 1707 pel qual Felip abolí la Cancelleria i el Consell del Regne de la Corona d'Aragó, implicava, simultàniament i en virtut dels seus termes, no tan sols la renúncia d'aleshores en endavant a regnar de fet i de dret (i no només de nom) com a monarca dels regnes hispànics orientals, sinó l'annexió implícita d'aquests a un dels dos països peninsulars de la Corona castellana, els regnes de Castella i Lleó, com tantes altres províncies, sotmesos, és cert, a règims particulars, les noves plantes respectives (l'absolutisme, intransigent amb tot el que pogués constituir un obstacle a l'exercici incontrolat del poder suprem, no era pas, però, uniformista), en els quals, fora de València, si sobrevisqueren durant encara molts anys gran part de les anteriors institucions i normes públiques i gairebé totes les privades, fou, però, com a expressament empetades i subsumides en el tronc únic de l'estat castellanollleonès.

Una vegada victoriós, Felip V de Castella hauria pogut fer diverses coses: hauria pogut, com va fer el seu homònim seixanta anys abans en circumstàncies anàlogues, calmades les passions del moment, mostrar-se generós (i prudent) en

la victòria, decretar un perdó més o menys ampli i limitar-se a fer una «insaculació general» amb elements addictes, que no n'hi faltaven, excloent els desafectes a la seva causa i tancant-los així l'accés als nombrosíssims oficis que es proveïen per extracció, i, en general, inhabilitar o fins i tot perseguir els seus enemics, si tanta era la seva indignació. No va faltar qui li ho aconsellà. Hauria pogut anar més lluny i, prenent com a exemple Felip I (II) quan van tenir lloc les «turbaciones» del Regne d'Aragó, modificar unilateralment les normes o institucions que cregués incompatibles amb l'exercici de la seva sobirania —sense tocar la resta. Convençut —com segurament ho estava— de la justícia i la bondat del sistema absolutista, hagués pogut descarregar més la seva consciència de príncep de tots els seus regnes i crear per a Catalunya unes institucions conformes a les màximes d'aquest sistema. Escollí, però, una altra solució (li fem l'honor de creure que amb perfecta consciència del que feia).

Constituint-se en sobirà d'un país que ha conquerit uns regnes estrangers (i no hi ha cap paral·lel amb aquesta aplicació brutal del dret de conquesta en uns regnes cristians d'Europa), i no en rei que ha subjugat uns súbdits rebels, declarà, primerament, amb el repulsiu Decret de 29 de juny de 1707, que els regnes d'Aragó i València i tots els seus habitants havien perdut, per la seva rebel·lió i infidelitat, tots els furs (lleis), privilegis, exempcions i llibertats de què abans gaudien, i això, tant pel «dominio absoluto» que, segons diu, ja tenia, com pel «justo derecho de conquista que de ellos han hecho últimamente mis armas» i, consegüentment, en ús d'«uno de los principales atributos de la soberanía», això és, «la imposición y derogación de leyes [...] con la variación de los tiempos y mudanza de costumbres»; i, obeint al seu desig de reduir tots els seus regnes d'Espanya a unes mateixes lleis, usos, costums i tribunals, a saber, els de Castella, «tan loables y plausibles en todo el universo» (sobretot perquè no eren un obstacle real a les doctrines absolutistes), abrogà i derogà tots els dels esmentats regnes catalanoaragonesos.

També abolí la Cancelleria, a través de la qual s'expressava la voluntat jurídicament eficaç del seu monarca, i ordenà que «todos los negocios del continente de España que corrían por su dirección se gobiernen por el Consejo y la Cámara [de Castilla]», als quals encarrega que tinguin cura de «estas dependencias» (aquests afers), excepte dels de l'orde de Montesa, que passen a la competència del Consell d'Ordes. (Sardenya i Mallorca devien passar a la del d'Itàlia, quan foren ocupades.) Creiem, pel que es diu més avall, que aquest és, i no els decrets individuals de Nova Planta (que ho suposen), l'acte pel qual es prengué la sobirania als regnes orientals i se'ls sotmeté al tribunal suprem d'un altre regne de la monarquia.

Aquesta grosseria i equivocitat han donat el seu fruit, perquè, entre les pre-

ocupacions del liberalisme (implantació de l'absolutisme) i les del nacionalisme (despersonalització i sotmetiment), sembla haver-se escorregut, sense que es produís un plantejament frontal i sistemàtic, el principal efecte juridicoinstitucional (segons l'òptica del present assaig) dels decrets de *Nueva Planta*: la destrucció d'una sobirania. En conseqüència, ha mancat a Catalunya, de forma pràcticament total, una reivindicació històrica (és a dir, jurídica) de l'ens col·lectiu.

El Decret de *Nueva Planta* de l'Audiència de Catalunya disposa amb notable precisió: «En todo lo demás que no estaba prevenido [...] mando se observen las constituciones que antes había en Cataluña, entendiéndose que son de nuevo establecidas por este decreto y que tienen la misma fuerza y vigor que lo individual mandado en él» (art. 42).

Com és prou conegut, això va permetre, durant el període següent, la vigència de la gran massa del dret penal, processal, civil i mercantil, i la de bona part del dret administratiu elaborat o adoptat per les institucions de Catalunya (encara que solament fos com a font material sota l'autoritat formal del nou poder absolut i estranger); així va perviure, pràcticament intacte, malgrat els intents d'integrar-lo en el dret general del Regne (és a dir, el castellà), del 1815 al 1822, fins que, després de retallades successives, que començaren amb força el 1829 amb el Codi de comerç, i gràcies a la Compilació del dret civil especial de Catalunya (Llei de 21 de juliol de 1960), on es recullen les principals peculiaritats supervivents del dret privat, ha arribat a desaparèixer pràcticament del tot.

LA DERROTA ACCEPTADA

Aquesta supervivència parcial però merament material i cada vegada més reduïda sota el sistema constitucional i amb la codificació de normes i institucions pròpies, seguida, després, per les reivindicacions minimalistes previstes en l'estratègia dels corrents majoritaris del catalanisme i amb l'escassíssima cultura jurídica i històrica que sempre els ha caracteritzat (ara mateix, sentim parlar alegrement de federalisme, sobirania compartida i fins i tot confederació... sense modificar l'*actual* Constitució espanyola!), i amb els interessos i les preocupacions immediates dels partits (que sovint no van més enllà de les pròximes eleccions), ha contribuït, tot plegat, a fer recordar com a màxim la pèrdua d'unes llibertats prou nebuloses i que ningú no coneix i encara menys desitja recuperar, mentre s'oblida allò que tal vegada més podria interessar a la majoria dels catalans d'avui dia: la pèrdua d'una estatalitat, si bé exercida en el marc d'unes institucions comunes amb els altres països de l'antiga Corona d'Aragó i, després també, durant un segle escàs, amb els de la resta de la monarquia d'Espanya, no

per això menys real i, sobretot, pròpia. D'aquesta manera, s'ha convertit l'Onze de Setembre, com tantes altres coses, en una referència simbòlica més i, essencialment, en una data que mira exclusivament, ni que sigui com a evocació difusament nostàlgica però inoperant, cap al passat.

Per contrast, és plenament operant (com a ideologia) la identificació projectiva amb el *Dotze* de Setembre, és a dir, quan, després de la inevitable capitulació, les tropes vencedores contemplaren astorades, en entrar a la ciutat tan carament conquerida, com els ciutadans que el dia abans l'havien brillantment defensada es lliuraven com si res a llurs ocupacions en oficines, botigues i obradors. Aquesta és la futura Catalunya rica i plena, tan cantada pels ideòlegs del catalanisme majoritari (no sols de dreta o de centre-dreta), pròspera, culta, prestigiosa i *influent* («intervencionista» o, fins i tot, «imperialista», en el sentit orsià), però, això sí, sense estat, ni sol ni federat, i sense ganes de tenir-ne.

Estat? Per a fer què? No n'hi ha prou amb Espanya (ja ho diu: l'Estat espanyol), estat d'autonomies i, segons sembla, que bé!, de geometria variable (federalitzable o de sobirania compartible)? No tenim, a més, oberta la porta del darrere, com a «regió»... europea (a Espanya som, com a mínim, nacionalitat) per a «influir» (tornem-hi!) *oficiosament* en les decisions de Brussel·les que ens afecten o que en un futur (si ja no ho han fet) puguin arribar a aixafar-nos el voriu o el cantó d'alguna competència? Si de cas, ja tenim qui ens defensaria, representats democràticament (a dos graus) com estem, amb la resta dels espanyols, pel nostre Govern central en l'òrgan legislatiu de la Unió: el Consell de Ministres. (Deixo de banda, un moment, el pes que podria tenir, en la preservació de la nostra singularitat dins l'Europa... dels estats nacionals, la nostra «intervenció» eventualment decisiva, si no hi ha majoria absoluta a les Corts, però sempre estimable i respectada en la gestió de l'Estat, mercès als pactes inevitables amb el partit de govern.)

(Per a evitar —encara— més confusions: l'autor és més aviat partidari de la unió de «les terres i els pobles»... hispànics, associats en la gestió d'una *sobirania repartida* —no compartida— de manera clara i raonada per una constitució —que pot perfectament ser monàrquica— que faci justícia a la seva personalitat respectiva i als interessos comuns, aprofitant els principis i mecanismes acceptats i provats del federalisme, tal com el coneixen, o l'han de conèixer, els estudiants de primer curs de dret constitucional i com demostren que el desconeixen els polítics i alguns catedràtics que escriuen als diaris.)